Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały 2016, nr 1 (18) • Studies in Law: Research Papers 2016, No. 1 (18)
ISSN 1689-8052 • e-ISSN 2451-0807

Damian Synowiec
doktorant, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Jurysdykcja sądu w postępowaniu z powództwa osoby trzeciej – glosa do wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 stycznia 2016 r. sygn. C-521/14

Glosowany wyrok dotyczy wykładni art. 6 pkt 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, l 12, s. 1 – wyd. spec. w j. polskim, rozdz. 19, t. 4, s. 42), zwane dalej *rozporządzeniem*. Teza wyroku stanowi, że wspomniany przepis należy interpretować w ten sposób, że jego zakres stosowania obejmuje powództwo wytoczone przez osobę trzecią, zgodnie z przepisami prawa krajowego przeciwko pozwanemu w pierwotnym postępowaniu, mające za przedmiot roszczenie ściśle związane z pierwotnie podnoszonym roszczeniem i którego celem jest uzyskanie zwrotu kwot odszkodowania wypłaconych przez tę osobę trzecią na rzecz powoda w tymże pierwotnym postępowaniu, pod warunkiem, że powództwo to nie zostało wytoczone jedynie w celu wyłączenia pozwanego spod jurysdykcji sądu dla niego właściwego.

Stan faktyczny

Ofiara wypadku drogowego na terenie Niemiec, będący obywatelem Finlandii, wytoczyła powództwo przeciwko zakładowi ubezpieczeń SOVAG[1], u którego był ubezpieczony pojazd sprawcy szkody. Powództwo zostało wytoczone przed sąd pierwszej instancji na terenie Finlandii (region Uusimaa). Poszkodowany zażądał m.in. stwierdzenia, że w następstwie tego zdarzenia doznał on ciężkiego urazu czaszkowo-mózgowego i kręgosłupa szyjnego, co spowodowało jego trwałą niezdolność do pracy. Przed tym faktem, z uwagi na to, że zdarzenie to było wypadkiem przy pracy – zgodnie z interpretacją

[1] Schwarzmeer und Ostsee Versicherungs-Aktiengesellschaft z siedzibą w Niemczech.

z ustawy o ubezpieczeniach wypadkowych[2], zakład ubezpieczeń IF[3] wypłacił świadczenie odszkodowawcze poszkodowanemu z tytułu wypadku. Następnie po wytoczeniu powództwa przez poszkodowanego przeciwko SOVAG, IF wytoczył powództwo przeciwko SOVAG przed tym samym sądem, wnosząc o rozpoznanie sprawy w tym samym postępowaniu i stwierdzenie, że poszkodowany doznał m.in. ciężkiego urazu czaszkowo-mózgowego i kręgosłupa szyjnego, w wyniku których stał się trwale niezdolny do pracy oraz (powołując się na § 61 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach wypadkowych) orzeczenia, że SOVAG ma obowiązek zwrotu na rzecz IF wszystkich wypłaconych świadczeń, a także tych, które IF jeszcze wypłaci w przyszłości wraz z odsetkami. SOVAG w odpowiedzi na pozew IF podniósł zarzut braku jurysdykcji sądu fińskiego do rozpoznania sprawy.

Postanowieniem z dnia 20 grudnia 2012 r. sąd pierwszej instancji (Länsi--Uudenmaan käräjäoikeus w zachodniej Uusimaa) odrzucił, na podstawie przepisów sekcji 3 rozdziału II rozporządzenia nr 44/2001, powództwo IF przeciwko SOVAG jako niedopuszczalne z powodu braku jurysdykcji sądów fińskich, uznając, że zgodnie z art. 8 owego rozporządzenia w sprawach dotyczących ubezpieczenia jurysdykcję określa – bez uszczerbku dla art. 4 i art. 5 pkt 5 – wyłącznie sekcja 3 rozdziału II wspomnianego rozporządzenia.

Na podstawie zażalenia wniesionego przez IF, sąd apelacyjny (Turun hovioikeus w Turku) wydał postanowienie z dnia 24 kwietnia 2013 r., którym uchylił postanowienie sądu pierwszej instancji. Zdaniem sądu apelacyjnego w postępowaniu głównym zastosowanie miał art. 6 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001, a nie przepisy sekcji 3 rozdziału II rozporządzenia, ponieważ powództwo wytoczone przez IF przeciwko SOVAG miało bezpośredni związek ze sporem między poszkodowanym a SOVAG.

SOVAG wniósł od tego postanowienia zażalenie do sądu najwyższego (Korkein oikeus). Wobec czego sąd najwyższy postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z w/w pytaniem prejudycjalnym: „Czy art. 6 pkt. 2 rozporządzenia 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że obejmuje on powództwo ściśle związane z pierwotnym powództwem, które osoba trzecia w dopuszczalny na mocy prawa krajowego sposób wnosi przeciwko jednej ze stron w celu rozstrzygnięcia go w tym samym postępowaniu sądowym?" Pytanie zostało sformułowane celem ustalenia czy art. 6 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że jego zakres stosowania obejmuje powództwo wytoczone przez osobę trzecią, zgodnie z przepisami prawa krajowego przeciwko pozwanemu w pierwotnym postępowaniu, mające za

---

2 Ustawa w j. angielskim (tłum. nieoficjalne): http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1948/en19480608.pdf.

3 If Vahinkovakuutusyhtiö Oy z siedzibą w Finlandii.

przedmiot roszczenie ściśle związane z pierwotnie podnoszonym roszczeniem i którego celem jest uzyskanie zwrotu kwot odszkodowania wypłaconych przez tę osobę trzecią na rzecz powoda w tymże pierwotnym postępowaniu.

Stanowisko trybunału

Wbrew twierdzeniom SOVAG, że artykuł 6 pkt. 2 rozporządzenia nie powinien mieć zastosowania w niniejszej sprawie wobec faktu, że art. 8 rozporządzenia nie wymienia tegoż przepisu jako branego pod uwagę przy określaniu jurysdykcji w sprawach dotyczących ubezpieczenia, trybunał przyjął na wstępie, że sekcja 3 rozdziału II rozporządzenia nie obejmuje tej części postępowania głównego, która dotyczy wyłącznie stosunków pomiędzy profesjonalnymi uczestnikami obrotu w sektorze ubezpieczeń. O ile stosowanie wskazanej sekcji jest zasadne przy ustalaniu jurysdykcji dla postępowania głównego, wówczas gdy w postępowaniu tym bierze udział strona uznawana za słabszą (zgodnie z motywem 13 rozporządzenia[4]), o tyle ustalenie jurysdykcji pomiędzy profesjonalistami powinno odbywać się na podstawie art. 6 pkt. 2 rozporządzenia.

Trybunał musiał rozważyć także kwestię brzmienia art. 6 pkt. 2 w różnych wersjach językowych. Rozbieżności powodowało przede wszystkim porównanie wersji językowych: niemieckiej, francuskiej, fińskiej i szwedzkiej, które nie wykluczały jurysdykcji sądu rozpatrującego pierwotnie podniesionego roszczenia do rozpoznania niniejszej sprawy, w stosunku do wersji językowej angielskiej, która ogranicza zakres zastosowania tego przepisu do roszczeń podnoszonych wobec osób trzecich. Zgodnie jednak z utrwalonym orzecznictwem[5], rozbieżności pomiędzy różnymi wersjami językowymi tekstu prawa Unii należy interpretować uwzględniając ogólną systematykę i cel uregulowania, które jest przedmiotem interpretacji. Dlatego też w rozpatrywanym przypadku, przyjęto wykładnię zgodną z motywem 15[6] oraz 12[7] rozporządze-

---

4 W sprawach ►C2 dotyczących ubezpieczenia, umów z udziałem konsumentów i z zakresu ◄ prawa pracy strona słabsza powinna być chroniona przez przepisy jurysdykcyjne dla niej bardziej korzystne niż przepisy ogólne.

5 Zob. wyrok Jakutis i Kretingales kooperatine ŽUB, CC-103/14 EU:C:2015:752, pkt 103.

6 W interesie zgodnego wymiaru sprawiedliwości należy unikać tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań, aby w dwóch Państwach Członkowskich nie zapadały niezgodne ze sobą orzeczenia. Należy przewidzieć jasną i skuteczną regulację w celu wyjaśnienia kwestii zawisłości sprawy i postępowań pozostających w związku, jak również w celu zapobiegania problemom wynikającym z różnego określenia w poszczególnych państwach momentu, od którego postępowanie uważa się za zawisłe. Dla celów niniejszego rozporządzenia moment ten powinien zostać określony autonomicznie.

7 Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości.

nia uznając, że powództwo wytoczone przez osobę trzecią przeciwko jednej ze stron pierwotnego postępowania jest również objęte zakresem stosowania art. 6 pkt 2 rozporządzenia, jako że sprzyja to realizacji celów przedmiotowego aktu prawnego. Trybunał argumentował swoje stanowisko także tym, że rozpoznanie niniejszej sprawy przez dwa sądy niesie ze sobą ryzyko wydania dwóch odmiennych rozstrzygnięć, których uznanie i wykonanie byłoby niepewne.

Ponadto Trybunał wskazał, że na tle, równoważnej z rozporządzeniem[8], Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych z dnia 27 września 1968 r. (Dz. U. 1972, L 299, s. 32) dokonywał oceny podobnej sytuacji uznając, że wytoczone przez ubezpieczonego przeciwko ubezpieczycielowi powództwo o odszkodowanie z tytułu konsekwencji wypadku oraz powództwo, za pośrednictwem którego ubezpieczyciel przypozywa – dla celów odszkodowania – innego ubezpieczyciela, który miał objąć ubezpieczeniem to samo zdarzenie, należy uznać odpowiednio za powództwo pierwotne oraz powództwo z tytułu gwarancji w rozumieniu art. 6 pkt 2 owej konwencji. Stanowisko to pozostaje nadal aktualne[9].

Rozstrzygając zagadnienie dotyczące wykładni art. 6 pkt. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 Trybunał uznał, że znajduje on zastosowanie do roszczenia podnoszonego w postępowaniu głównym dotyczącym profesjonalistów. Wskazał, że na sądzie krajowym istnieje obowiązek zbadania dwóch kwestii. Po pierwsze związku pomiędzy pierwotnym powództwem (poszkodowanego przeciwko SOVAG) a powództwem z tytułu rękojmi i gwarancji (IF przeciwko SOVAG), jak również tego, czy powództwo z tytułu rękojmi i gwarancji nie ma na celu jedynie wyłączenia pozwanego spod jurysdykcji sądu dla niego właściwego. Ostatecznie, odpowiadając na pytanie prejudycjalne, Trybunał stwierdził, że art. 6 pkt 2 rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że jego zakres stosowania obejmuje powództwo wytoczone przez osobę trzecią, zgodnie z przepisami prawa krajowego przeciwko pozwanemu w pierwotnym postępowaniu, mające za przedmiot roszczenie ściśle związane z pierwotnie podnoszonym roszczeniem i którego celem jest uzyskanie zwrotu kwot odszkodowania wypłaconych przez tę osobę trzecią na rzecz powoda w tymże pierwotnym postępowaniu pod warunkiem, że powództwo to nie zostało wytoczone jedynie w celu wyłączenia pozwanego spod jurysdykcji sądu dla niego właściwego.

---

8 Konwencję i rozporządzenie uznano za równoważne m.in. w sprawie CDC Hydrogen Peroxide, CC-352/13 EU:C:2015:335, pkt 60.

9 Zob. wyrok GIE Réunion européenne i in., CC-77/04 EU:C:2005:327, pkt 27.

Analiza problemu i ocena stanowiska trybunału

Wdrożenie regulacji o jurysdykcji krajowej oraz uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń poprzez rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 miało między innymi na celu zabezpieczenie interesów słabszej strony stosunku prawnego. W glosowanym orzeczeniu na samym początku Trybunał zwrócił uwagę, że motyw 13 rozporządzenia, który stanowi, że w sprawach dotyczących ubezpieczenia, umów z udziałem konsumentów i z zakresu prawa pracy – strona słabsza powinna być chroniona przez przepisy jurysdykcyjne dla niej bardziej korzystne niż przepisy ogólne, ma istotne znaczenie dla niniejszej sprawy. Niemniej jednak wydaje się, że orzeczenie Trybunału nie odnosi znaczącego skutku dla słabszej strony postępowania (poszkodowanego), przynajmniej w kwestiach formalnych, jednak biorąc pod uwagę czysto praktyczne aspekty procesu, wsparcie strony IF w dochodzeniu niemalże tożsamych roszczeń przeciwko pozwanemu SOVAG okaże się zapewne pomocne dla poszkodowanego. Dlatego dla rozważenia kwestii zasadności niniejszego rozstrzygnięcia ważne jest, aby zwrócić uwagę na wieloaspektowość problemu dotyczącego charakteru postępowania i jurysdykcji, co spowodowało zastosowanie odrębnych przepisów rozporządzenia do każdego z elementów tego postępowania. Z jednej strony należy odróżnić postępowanie główne, jako proces wytoczony przez poszkodowanego przeciwko SOVAG, do którego należało, jak słusznie przyjął Trybunał, stosować przepisy sekcji 3 rozporządzenia, a w szczególności art. 9 pkt. 1 lit. b o jurysdykcji w sprawach dotyczących ubezpieczenia. Pozostając jedynie przy tej części postępowania, nie można mieć wątpliwości, że dotyczyło ono sprawy z zakresu ubezpieczenia pomiędzy profesjonalistą, a osobą fizyczną, co uzasadniało stosowanie w/w przepisów.

Z drugiej natomiast strony toczyło się postępowanie (w ramach postępowania głównego) „poboczne" dotyczące pozwu IF przeciwko SOVAG. Zadaniem Trybunał było określenie charakteru tej części postępowania, a następnie ustalenie czy przepis art. 6 pkt. 2 może mieć zastosowanie do niniejszej sprawy w zakresie w jakim dotyczy on sporu pomiędzy IF, a SOVAG. Regulacja art. 6 pkt 2 rozporządzenia zawarta została w sekcji 2, która dotyczy jurysdykcji szczególnej. Trzeba wyjaśnić, że jurysdykcja (krajowa) szczególna oznacza właściwość sądów danego państwa, jako powołanych do rozpoznania i rozstrzygnięcia jedynie określonych rodzajów spraw z racji istnienia łącznika mającego, w ramach danej regulacji normatywnej (w tym przypadku rozporządzenia Rady (WE) 44/2001), charakter szczególny wobec łącznika podstawowego w tym sensie, że łącznik szczególny ma zastosowanie właśnie tylko do określonych rodzajów spraw, a przy tym może być wykorzystywany obok

bądź zamiast łącznika podstawowego[10]. Z rozporządzenia wynika, że podstawowym łącznikiem określającym jurysdykcję krajową jest miejsce zamieszkania (względnie siedziba) strony pozwanej. Strona może zostać pozwana przed sąd innego państwa członkowskiego tylko wówczas, gdy przewidują to przepisy rozporządzenia. Niemniej jednak zastosowanie łączników dodatkowych umożliwia prowadzenie postępowań wg. innych kryteriów. W niniejszym przypadku zastosowane zostały dwa łączniki szczególne w tej samej sprawie. Pierwszy – dla powództwa głównego przeciwko SOVAG, poprzez zastosowanie art. 9 pkt. 1 lit. b przez sąd krajowy, oraz równolegle drugi, dopuszczony dokonaną przez Trybunał wykładnią rozszerzającą dla powództwa „pobocznego" (IF przeciwko SOVAG) związanego z powództwem głównym poprzez zastosowanie art. 6 pkt 2 rozporządzenia.

Stanowisko Trybunału w tym względzie wydaje się słuszne. Pomimo że, jak wskazano w uzasadnieniu wyroku, zasady jurysdykcji szczególnej podlegają wykładni ścisłej, niedopuszczającej interpretacji wykraczającej poza hipotezy wyraźnie wskazane przez rozporządzenie nr 44/2001[11], wiele spośród celów tego rozporządzenia przemawia za wykładnią rozszerzającą, w myśl której powództwo wytoczone przez osobę trzecią przeciwko jednej ze stron pierwotnego postępowania należy objąć zakresem stosowania art. 6 pkt 2[12].

Z kolei uwzględniając aspekt ewentualnego nadużycia prawa przez IF, związanego z wyłączeniem pozwanego SOVAG spod jurysdykcji sądu dla niego właściwego, Trybunał wskazał, że to sąd krajowy na podstawie swojego prawa powinien zbadać przesłanki, które stanowią, że powództwo interwencyjne, względnie powództwo z tytułu rękojmi i gwarancji, nie ma na celu jedynie wyłączenie pozwanego spod jurysdykcji jego sądu. Stanowisko Trybunału i w tej kwestii wydaje się zasadne bowiem zgodnie z orzeczeniem ETS w sprawie C-365/88 Kongress Agentur Hagen/GbmH p. Zeechagine BV (ECR 1990, s. I–1845), zastosowanie art. 6 pkt 2 rozporządzenia przez sąd krajowy powinno odbywać się przy uwzględnieniu prawa krajowego. Tym samym organ powinien wyjaśnić czy powództwo jest dopuszczalne oraz powinien mieć na uwadze to, aby skuteczność Konwencji nie została ograniczona, w szczególności, aby pozew nie został odrzucony z tej przyczyny, że osoba trzecia ma miejsce zamieszkania lub pobytu w innym państwie niż państwo sądu orzekającego o powództwie pierwotnym[13].

---

[10] Tak K. Weitz, *Jurysdykcja krajowa w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2005, s. 169–170.

[11] Zob. podobnie wyrok CDC Hydrogen Peroxide, CC-352/13 EU:C:2015:335, pkt 18.

[12] W kwestii stosowania wykładni rozszerzającej do rozporządzenia zob. R. Geimer, R.A. Schütze, *Europäisches Zivilverfahrensrecht*, s. 225.

[13] K. Piasecki, *Rozporządzenie Rady (WE) Nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych*, [w:] *Przepisy z zakre-*

Podsumowując, Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że przepis art. 6 pkt 2 rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że jego zakres stosowania obejmuje powództwo wytoczone przez osobę trzecią, zgodnie z przepisami prawa krajowego przeciwko pozwanemu w pierwotnym postępowaniu, mające za przedmiot roszczenie ściśle związane z pierwotnie podnoszonym roszczeniem i którego celem jest uzyskanie zwrotu kwot odszkodowania wypłaconych przez tę osobę trzecią na rzecz powoda w tymże pierwotnym postępowaniu pod warunkiem, że powództwo to nie zostało wytoczone jedynie w celu wyłączenia pozwanego spod jurysdykcji sądu dla niego właściwego. W oparciu o powyższą analizę należy przyjąć, że stanowisko Trybunału jest zasadne nie tylko w świetle niniejszej sprawy, ale także obowiązujących przepisów. Roszczenie „poboczne", skierowane przeciwko SOVAG przez IF, jest na tyle ściśle związane z roszczeniem głównym poszkodowanego przeciwko SOVAG, że prowadzenie w tej samej sprawie postępowania w sądzie innego państwa członkowskiego mogłoby doprowadzić do rozbieżności, które uniemożliwiłyby wykonanie któregokolwiek z wyroków. Z kolei słuszne odejście Trybunału od wykładni ścisłej art. 6 pkt 2 rozporządzenia jest uzasadnione celami (określonymi m.in. w motywach), w jakich rozporządzenie zostało wdrożone. Jako końcowy argument trzeba wskazać, że dokonana interpretacja językowa nawiązuje do linii orzeczniczej Trybunału, uwzględniając ogólną systematykę i cel rozporządzenia.

---

su międzynarodowego postępowania cywilnego. Sąd polubowny (arbitrażowy). Regulacje prawne Unii Europejskiej w sprawach transgranicznych. Komentarz, t. IV, red. K. Piasecki, wyd. 5, Warszawa 2013, s. 565 i n.